

การสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤต
โรคโควิด-19 : กรณีศึกษาพระนักเผยแผ่ใน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา
BUDDHIST COMMUNICATION OF PREACHER TO ASSIST PEOPLE WHO FACED WITH
COVID-19 CRISIS: THE CASE STUDY OF PREACHER IN KHAMSAKAESAENG DISTRICT,
NAKHON RATCHASIMA

¹พระมหาจตุรัส ปภังกร (สุนรัตน์), พระราชวัชรธรรมวาที, รศ. ดร., ผศ. ดร.บุญเลิศ โอธสุ

¹Phra Maha Chaturat Paphangkaro (Sunurat),

Phra Ratchawatcharathammawadi, Assoc. Prof. Dr., Asst. Prof. Dr. Boonlert Oadsu

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹Corresponding Author's Email : (jaturatsunurat@gmail.com)

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ เรื่องการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19: กรณีศึกษาพระนักเผยแผ่ อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระนักเผยแผ่ ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 2. เพื่อศึกษาวิธีการสื่อสารและพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่และความรู้สึกที่มีต่อการสื่อสารที่ทำให้ชาวบ้านบรรเทาจากความทุกข์ได้ 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนา การสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเผยแผ่พุทธธรรม 3 รูป/คน พระนักเผยแผ่ในอำเภอขามสะแกแสง 7 รูป และประชาชนในอำเภอขามสะแกแสง 7 คน นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 ของพระนักเผยแผ่อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา นั้น พระนักเผยแผ่มีบทบาทในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 คือ 1. บทบาทด้านการเยียวยาทางด้านจิตใจ 2. บทบาททางด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ บทบาทหน้าที่ของพระนักเผยแผ่ที่ได้กล่าวมาในข้างต้นทั้งสองด้านเป็นบทบาทหน้าที่ที่มีความเชื่อมโยงและมีความเกี่ยวพันกันอย่างเห็นได้ชัด ในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 ผู้คนในสังคมต่างได้รับผลกระทบทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ทำให้พระภิกษุสงฆ์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือบรรเทา

ทุกข์ของชาวบ้าน การนำเอาพุทธธรรมมาใช้ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้าน ถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่หลักของพระนักเผยแผ่ในการช่วยเหลือทางด้านสาธารณสงเคราะห์ ที่พระนักเผยแผ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ได้ส่งผลกระทบต่อเคราะห์ให้การทำหน้าที่ในส่วนการเผยแผ่พุทธธรรมนั้นมีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้น

วิธีการสื่อสารและพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่และความรู้สึกที่มีต่อการสื่อสาร ที่ทำให้ชาวบ้านบรรเทาจากความทุกข์ได้นั้น พบว่า พระนักเผยแผ่ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พุทธธรรม ต้องมีความเข้าใจในกระบวนการสื่อสารตามทฤษฎีการสื่อสารแบบตะวันตก และพุทธวิธีการสื่อสารพุทธธรรมของพระพุทเจ้า แล้วนำมาประยุกต์ปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้าน โดยยึดเอาองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารเป็นหลัก คือ 1.) ผู้ส่งสารที่ดีด้วยมีศัปปุริสธรรม 7 2) เนื้อหาสาระของสาร ต้องมีคุณลักษณะ สัจจะ ตถตา กาล ปิยะ อัตถะ ในหัวข้อธรรมคือ อริยสัจ 4 สังคหวัตถุ 4 และพละ 4 3) ช่องทางในการสื่อสารที่ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ โดยเลือกใช้แอปพลิเคชัน ที่เรียกว่า ไลน์ และเฟซบุ๊ก เป็นต้น 4) กลุ่มผู้รับสารที่มีความพร้อมในการรับข้อมูล เป็นผู้ที่มีทักษะการสื่อสารที่ดี มีความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน มีทัศนคติที่ดีต่อพระนักเผยแผ่ และมีพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่เหมือนกันกับพระนักเผยแผ่

สำหรับแนวทางการพัฒนาการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ในการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 มีองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารข้างต้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารที่พระนักเผยแผ่จะต้องคำนึงถึงและนำมาใช้ในการออกแบบกระบวนการสื่อสารให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร เพื่อให้เกิดแนวทางในการพัฒนาการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ในการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในสังคม เพื่อจะเป็นการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้กับชาวบ้าน และยังเป็นการสืบทอดอายุของพระพุทธศาสนาอันเป็นหน้าที่หลักของพระนักเผยแผ่สืบไป

คำสำคัญ: การสื่อสารพุทธธรรม; พระนักเผยแผ่; ภาวะวิกฤต; ชาวบ้าน; หลักพุทธธรรม

Abstract

This thesis aims to Buddhist communication of preacher to relieve people who faced with COVID-19 crisis. The case study of preacher in Kham Sakaesang District, Nakhon Ratchasima Province. The research objectives are threefold: 1. To Examine the Roles of Buddhist Monks in Alleviating the Suffering of Villagers during the COVID-19 Crisis 2. To Investigate the Communication Methods and Buddhist Dharma Employed by Monks and Their Perceived Effectiveness in Alleviating Villagers' Suffering. 3. To Propose Guidelines for Enhancing the Communication of Buddhist Dharma by Monks to Alleviate the Suffering of Villagers during the COVID-19 Crisis. This research is Qualitative Research: In-Depth Interviews with Key Informants. This qualitative research employed in-depth interviews with key informants from three groups: 3 Buddhist propagation

experts 7 monks engaged in Buddhist propagation in Kham Sakaesang District 7 villagers in Kham Sakaesang District. The content analysis process and the presentation of descriptive data:

Research Finding, The Buddhist communication of preacher to assist people who faced with COVID-19 crisis. The role of Buddhist monks in alleviating the suffering of villagers during the COVID-19 crisis, focusing on their specific actions: 1. Buddhist Monks as Spiritual Healers in Times of Crisis. 2. Buddhist Monks as Pillars of Public Welfare. The roles of Buddhist monks as both spiritual healers and public welfare providers are deeply interconnected and mutually supportive. This is particularly evident during times of crisis, such as the COVID-19 pandemic, when individuals and communities face both physical and emotional challenges. Buddhist monks' interconnected roles as spiritual healers and public welfare. Monks have fostered community cohesion and resilience by organizing virtual Dharma gatherings, encouraging social support networks, and promoting acts of kindness and compassion. This has strengthened communities' ability to cope with the crisis collectively. Finding: Buddhist Dharma spreaders play a crucial role in bridging the gap between the monastic community and the lay population, making the profound wisdom and practices of Buddhism accessible to all. In today's complex and diverse world, effective communication skills are essential for Dharma spreaders to fulfill their mission of alleviating suffering and promoting spiritual well-being are 1. The Sevenfold Path to Effective Communication 2. The terms could be interpreted as a list of qualities or virtues that are considered important or desirable. For example, sacca (truthfulness), tatha (reality), kala (timeliness), piya (kindness), attha (usefulness), ariyasacca (noble truths), sangkhawatthu (social harmony), and bala (strength). 3. Navigating the Digital Landscape: Effective Communication through LINE and Facebook. 4. Identifying and Engaging Receptive Audiences: A Strategic Approach for Dharma Spreaders. Navigating the COVID-19 Crisis: Empowering Dharma Spreaders to Alleviate Suffering. The communication elements outlined above are crucial for Dharma spreaders to consider and incorporate into their communication strategies. By carefully designing communication processes aligned with specific communication goals, Dharma spreaders can effectively alleviate suffering and promote well-being among those affected by the COVID-19 pandemic. The practical application of Dharma Communication, alleviating suffering and preserving Buddhism.

Keywords : The Buddhist communication; Preacher; Crisis; Buddhist principles

บทนำ

ในบริบทของสังคมโลกในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายๆ ด้าน จึงก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคมที่มีความไม่แน่นอนในด้านต่าง ๆ และเป็นภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบให้สังคมตกอยู่ในภาวะวิกฤตที่ไม่สามารถทำให้สังคมก้าวเดินไปได้ การเกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมในด้าน สังคม เศรษฐกิจ การเมือง โรคระบาด และภัยธรรมชาตินั้นก่อให้เกิดความสับสนขึ้นในสังคม ที่ยิ่งจะทวีความรุนแรงมากขึ้น (Sanya Rattanasoi, 2018) ทุกวันนี้ สังคมไทยและประชาคมโลกต่าง ก็ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา (โควิด -19) จึงทำให้ทุกคนในสังคมต่างต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จนทำให้เกิดภาวะสังคมวิถีใหม่หรือที่ทุกคนเข้าใจกันในชื่อ ยุคนิวนอร์มอล ราชบัณฑิตยสภา ได้บัญญัติศัพท์ "New Normal" เพิ่มเข้ามา โดย รศ.มาลี บุญศิริพันธ์ คณะกรรมการบัญญัติศัพท์นิเทศศาสตร์ราชบัณฑิตยสภา ได้อธิบายคำว่า New Normal แปลว่า ความปกติใหม่, ฐานวิถีชีวิตใหม่ หมายถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องจากมีบางสิ่งมากระทบ จนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย (Bangkok Business, 2020) จึงทำให้คนในสังคมปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตแบบใหม่เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อโรคร้าย ควบคู่ไปกับการพยายามรักษาและฟื้นฟูทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ รวมถึงภาคของธุรกิจ ซึ่งนำไปสู่การสรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เทคโนโลยีใหม่ๆ มีการปรับแนวคิด ทรรศนะคติความเชื่อ วิสัยทัศน์ วิธีการจัดการ ตลอดจนพฤติกรรมที่เคยทำมาเป็นกิจวัตร เกิดการบ้ายเบนออกจากความคุ้นเคยอันเป็นปกติมาแต่เดิมในหลายมิติ ทั้งในด้านอาหาร การแต่งกาย การรักษาสุขอนามัย การศึกษาเล่าเรียน การสื่อสาร การทำธุรกิจ รวมถึงพิธีกรรมและความเชื่อทางศาสนา ฯลฯ ซึ่งสิ่งใหม่เหล่านี้ได้กลายเป็นความปกติใหม่ จนในที่สุด เมื่อเวลาผ่านไป ก็จะทำให้เกิดความคุ้นชินและกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติของผู้คนในสังคมภาวะวิกฤติ COVID-19 ทำให้เราได้เห็นถึงการปรับตัวของประชาชนจาก “การตื่นกลัวกลายเป็นการตื่นรู้” จึงก่อให้เกิดการเรียนรู้ครั้งใหญ่ ที่จะรับมือกับการระบาดของโรคร้าย การดูแลตัวเอง การเว้นระยะห่างทางสังคมรัฐบาลมีการประกาศมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดตามความในมาตรา ๙ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 30) ที่ได้มีข้อกำหนดและข้อปฏิบัติเพิ่มเติม อาทิการลดและจำกัดการเคลื่อนย้ายการเดินทาง การห้ามออกนอกเคสสถาน การควบคุมแบบบูรณาการเร่งด่วนสำหรับกิจการหรือกิจกรรมที่มีความเสี่ยง (Parliament Library, 2020) โรคระบาดโควิด-19 เป็นความเปลี่ยนแปลงเชิงมหภาค (Norapan Thongchueam, 2021) ที่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ในหลายด้าน ทั้งด้านสุขภาพกาย เศรษฐกิจและความเป็นอยู่ กระทั่งด้านการมีมุมมองต่อโลกที่ส่งผลกระทบต่อสถานะในจิตใจของผู้คนในสังคม เป็นความเปลี่ยนแปลงครั้งใหม่และเป็นครั้งที่ยิ่งใหญ่ที่ต้องอาศัยทักษะในการปรับตัวต่อการดำรงชีวิตค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นผู้ติดเชื้อเอง และผู้คนที่อยู่ในสังคม ผู้ติดเชื้อ นอกจากได้รับผลกระทบจากโรคทางกายทั้งอาการไข้ เหนื่อยง่าย หลายคนอาการเข้าขั้นวิกฤตเชื้อไวรัสทำลายระบบการหายใจแล้ว ยังได้รับผลกระทบต่อความรู้สึกความไม่ปลอดภัย หรือแม้แต่ผู้ติดเชื้อที่มีอาการไม่มากอาจมีความรู้สึกผิดต่อตนเอง และมีความวิตกกังวลว่าตนมีส่วนทำให้เกิดการระบาดไปสู่ผู้อื่นญาติของผู้ติดเชื้อและคนในสังคม ที่อยู่ใน

ระหว่างการเฝ้าระวัง มักมีความรู้สึกหวาดหวั่นว่าตนจะป่วยไข้ไม่สบาย อีกทั้งยังกังวลสายตาดำมืดตื๋อจากคนในสังคม เพราะความหวาดกลัวต่อโรคที่มากล้นส่งผลให้คนมีอคติต่อกันในเรื่องความเจ็บป่วย กลุ่มคนในวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับโรคโดยตรงนั้นก็ได้รับผลกระทบ แม้ว่าเขาเหล่านั้นมีหน้าที่ต้องรับมือกับภัยพิบัติด้วยหลักจรรยาบรรณและหลักคุณธรรมที่จะไม่ปฏิเสธการรักษา และมุ่งสู่การดูแลผู้ป่วยให้ดีที่สุดเต็มกำลัง แต่ด้วยการระบาดที่กินเวลาต่อเนื่องยาวนาน อาจส่งผลให้เกิดภาวะหมดไฟในการทำงาน (Burnout Syndrome) ได้ ซึ่งเป็นภาวะที่จิตใจเกิดความเครียดจากการทำงานจนมีความรู้สึกเหนื่อยล้าทางอารมณ์ เบื่อหน่าย ไม่สนุกกับงาน ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง ผู้ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ โรคระบาดทำให้ธุรกิจหลายชนิดได้รับผลกระทบทางตรง ในขณะที่การดำรงชีวิตยังคงต้องดำเนินต่อไป ทำให้ความเครียดต่อการควบคุมและการจัดการปัญหาทางเศรษฐกิจมีมากขึ้น คนร่ำรวยที่ยากจนลง คนหาเช้ากินค่ำที่ต้องทนทุกข์กับความอดอยาก คือผลกระทบที่ทำให้จิตใจห่อเหี่ยวและหมดหวังของผู้คนในสังคม ผู้ได้รับผลกระทบจากการใช้ชีวิต แม้ในบางธุรกิจจะไม่ได้ได้รับผลกระทบโดยตรง แต่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ชีวิตโดยเฉพาะในคนที่ขาดทักษะในการแก้ปัญหาและการปรับตัว อาจส่งผลต่อความกังวลและความเครียดได้ รวมถึงความหวาดหวั่นต่อการติดเชื้อจากคนอื่น สะสมความหวาดกลัว จึงก่อให้เกิดการขาดความเข้าใจข้อมูลอย่างเป็นกลาง สร้างอคติในใจจนอาจกลายเป็นความรู้สึกรังเกียจผู้ที่เจ็บป่วยจะเห็นได้ว่าเราต่างได้รับผลกระทบทางจิตใจหลังได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคทางกายไม่มากนักน้อย ซึ่งผลกระทบทางใจที่ได้รับขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมที่เข้ามากระทบ และมุมมองต่อผลกระทบนั้น เพราะคนเรามีความคิดประเมินภัยหรือหายนะไม่เท่ากันบางคนเห็นปัญหาการระบาดน้อยกว่าที่ควรเป็น ทำให้ประมาทขาดการระมัดระวังและอาจเป็นส่วนให้เกิดการระบาดอย่างควบคุมไม่ได้ อาทิ การรวมตัวสังสรรค์เพราะไว้วางใจในเพื่อนสนิทว่าไม่มีเชื้อโควิด-19 บางคนเห็นปัญหามากกว่าที่ควรจะเป็น ขาดการศึกษาข้อมูลที่แท้จริง ทำให้ตอบสนองต่อปัญหามากกว่าปกติ ส่งผลต่อความกังวลและความเครียด อาทิ มีความเชื่ออย่างเข้มงวดว่าการเดินสวนกันในขณะที่ใส่หน้ากากอนามัยทำให้ติดโควิด-19 ทำให้เก็บตัวไม่ออกไปทำงานและพบปะผู้คนบางคนเลือกรับรู้ข้อมูลเพียงด้านที่ตนเองกำลังรู้สึก ยิ่งกังวลต่อความเจ็บป่วย ยิ่งเสพข่าวปริมาณผู้ติดเชื้อโดยลืมหูลืมตาสนใจกับข้อมูลโดยภาพรวม ทั้งการหายป่วย การได้รับวัคซีน และความร่วมมือร่วมใจของคนในสังคม ฯลฯ ส่งผลให้ความคิดเห็นวนเวียนกับเรื่องที่เกิดขึ้นให้เกิดทุกข์จึงทำประชาชนที่ตกอยู่ในภาวะเหล่านี้มีแต่ความทุกข์ไม่สามารถก้าวข้ามไปได้

จากผลกระทบของการระบาดของโรคระบาดโควิด-19 ในครั้งนี้ หน่วยงานองค์กรทุกภาคส่วนในสังคมต่างให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกิดขึ้นและต่างให้ความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา องค์กรทางศาสนาเป็นอีกหนึ่งภาคส่วนที่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ ทั้งยังเป็นส่วนสำคัญในการให้ความช่วยเหลือดูแลและการฟื้นฟูในทุกมิติให้กับสังคม

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า กล่าวว่า สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายกทรงมีพระดำริว่า “วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนคู่กับสังคมไทยมานับแต่โบราณ ตราบจนถึงวันนี้ วัดไม่เพียงแต่เป็นที่พำนักของพระภิกษุสามเณร แต่ยังเป็นสถานสาธารณสงเคราะห์ของชุมชนด้วย การแพร่ระบาดของ

ไวรัสในครั้งนี้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบทางสังคมเป็นอย่างมาก พระสงฆ์และประชาชนตระหนักในเรื่องของสุขภาพมากขึ้น วัดมีการจัดระบบเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ประชาชนห่วงใยใส่ใจสุขภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นความมั่นคงอย่างหนึ่งของชีวิตนอกเหนือจากการประกอบสัมมาชีพ” สมเด็จพระมหาธีราจารย์กล่าว (National Health Commission Office, 2021) ในการจัดงาน ‘รวมพลังพลเมืองตื่นรู้ ช่วยชาติกู้ภัยโควิด-19 “ธรรมบุญสงฆ์ รวมพลังบวร สู้วิกฤตโควิด-19 ถวายทอดสวดผ่านสถานีวิทยุโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนา เฉลิมพระเกียรติฯ วัดยานนาวา เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2564 จึงทำให้บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์นั้น ต้องมีการปรับเปลี่ยนและมีการการพัฒนาเพื่อให้สามารถอยู่กับสังคมได้ในฐานะสมาชิกของสังคม และยังรักษาหน้าที่ในการเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา ให้ดำรงอยู่ตามหน้าที่อันองค์พระศาสดาได้มอบหมายให้ ทางออกหลักของปัญหาทางด้านจิตใจที่สืบเนื่องมาจากโควิดนั้น บรรดาผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นตรงกันว่าประชาชนที่ได้รับผลกระทบจะต้องต้องเริ่มจากการมีสติ ทั้งสติในการรับรู้ พิจารณา ไตร่ตรองข้อมูลข่าวสาร สติในการใช้ชีวิตเพื่อดูแลป้องกันตัวเองและครอบครัวให้ห่างไกลจากโควิด รวมถึงการมีสติและเข้าใจในความไม่แน่นอนของชีวิตมีสติระลึกรู้ต่อความกลัว และความวิตกกังวลที่เกิดขึ้น (Phasu Decharin, 2020) ซึ่งเป็นหนึ่งในข้อธรรมะ อันเป็นหลักธรรมของพระพุทธเจ้าที่ทรงได้สั่งสอนเหล่าสาวกของพระองค์ในภาวะวิกฤตของประเทศชาติที่กำลังมีภัยเกิดขึ้น คณะสงฆ์เป็นองค์กรที่สำคัญในการประสานศรัทธาของสาธุชน เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนภาครัฐในการเข้าไปช่วยเหลือเกื้อกูล บรรเทาความทุกข์ทางกาย ด้วยวัตถุสิ่งของจำเป็นเบื้องต้นด้วยวัตถุที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต และยังช่วยอำนวยความสะดวก ในการอนุเคราะห์สถานที่ในการจัดเป็นสถานพยาบาลหรือที่พักพิงเพื่อ ช่วยเหลือ ที่เรียกว่า “อามิสถาน” ตามกำลังความสามารถแล้ว หากแต่สิ่งที่สำคัญอีกอย่างคือ การที่พระสงฆ์นั้นเป็นผู้ที่มีบทบาทและสามารถเข้าไปมีส่วนช่วยบรรเทาความทุกข์ทางจิตใจ โดยการนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อช่วยเหลือให้ประชาชนพุทธบริษัททั้งหลาย นำไปใช้ในการประคับประคองจิตใจก้าวพ้นภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ โดยการให้ “ธรรมทาน” อันเป็นเครื่องช่วยบำรุงจิตใจของประชาชน ให้เขาเหล่านั้นมีสติ ไม่วิตกกังวลจนเกินไป ไม่อยู่อย่างหวาดระแวง และ ไม่ตั้งตนอยู่บนความประมาท ต่อสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในสังคม จะเป็นอีกบทบาทหน้าที่หนึ่งของพระภิกษุสงฆ์ ในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ที่เกิดขึ้นให้กับคนในสังคม โดยพระภิกษุสงฆ์นั้นเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และได้รับการยอมรับของสังคม จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ที่จะสามารถเข้ามาช่วยเหลือประชาชนที่กำลังเผชิญกับปัญหาเหล่านี้

เนื่องจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากสถานการณ์การระบาดที่ยังคงความรุนแรงของโรคของโรคภัยทั่วโลกอย่างต่อเนื่องนั้น รัฐบาลได้มีการประกาศในการเฝ้าระวังการระบาดของโรค ในเขตจังหวัดนครราชสีมา ก็ได้มีการประกาศมาตรการต่าง ๆ ตามที่รัฐบาลได้กำหนด ตั้งแต่เริ่มมีการระบาดของเชื้อโรคในช่วงต้นจนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นการระบาดในระลอกที่สาม จึงทำให้ประชาชนในชุมชนได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่อง ทำให้การดำรงชีวิตของประชาชนต้องมีการปรับเปลี่ยนไปเพื่อเป็นการรองรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จึงส่งผลให้ประชาชนในชุมชนอำเภอขามสะแกแสง ต่างได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคภัยและมาตรการการป้องกันที่รัฐบาลประกาศ ประชาชนในอำเภอขามสะแกแสงได้รับผลกระทบทางร่างกาย สังคม และจิตใจ มีผู้คนในชุมชนได้รับเชื้อไวรัส ทำ

ให้เกิดการเจ็บป่วยส่งผลกระทบต่อให้เกิดการสูญเสียชีวิตในรายที่ไม่สามารถทำการรักษาได้ แต่ในส่วนรายที่สามารถรักษาได้ก็อาจจะส่งผลให้เกิดปัญหาของสุขภาพร่างกายตามมา จากผลข้างเคียงที่เกิดขึ้นมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพร่างกายของผู้ที่ได้รับเชือนั้น จึงส่งผลให้ในบางรายที่เคยติดเชื้อไม่สามารถกลับมาดำเนินชีวิตได้เหมือนเดิม จึงเป็นภาระของญาติพี่น้องในครอบครัว ด้วยสถานะสถานการณ์การระบาดนี้ผู้คนในสังคมต่างได้รับผลกระทบทั้งด้านจิตใจ เกิดความสับสน หวาดระแวง มีภาวะความเครียดที่เกิดจากภาวะของการระบาดของโรคและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ในอำเภอลำปางจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการทำนา ปลูกพืชผลไม้ เลี้ยงสัตว์ จึงได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคจากการที่ภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของชาติที่ทำให้ต้นทุนในการประกอบอาชีพนั้นสูงขึ้น และผลกระทบทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น จึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความไม่แน่นอนโดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้เกิดการตั้งคำถามขึ้นมาว่าในภาวะวิกฤตเช่นนี้ ชาวบ้านในเขตอำเภอลำปางจะประกอบอาชีพและบรรเทาความทุกข์ยากกันอย่างไร จึงจะปลอดภัยจากเชื้อโรคร้ายนี้ โดยมีการสร้างขวัญและกำลังใจ เพื่อเสริมสร้างกำลังใจให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อแก้ปัญหา และก้าวข้ามผ่านช่วงเวลาวิกฤตการณ์ครั้งนี้ไปได้ ผู้ศึกษาวิจัยจึงเห็นว่าพระภิกษุสงฆ์ที่เป็นพระนักเผยแผ่เป็นบุคลากรที่สำคัญในองค์กรหนึ่งทางสังคม ที่จะมามีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือชาวบ้านในสถานการณ์ภาวะวิกฤตเช่นนี้

โดยเฉพาะกลุ่มพระนักเผยแผ่ในท้องถิ่น ที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในชุมชนมาโดยตลอด เป็นผู้นำทางด้านจิตใจ ที่จะสามารถจะนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระพุทธเจ้า มาใช้ในการแนะนำแนวทางเพื่อการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่ บทบาทและหน้าที่เหล่านี้ของพระนักเผยแผ่ อาจจะช่วยบรรเทาทุกข์ของประชาชนในสังคม ในภาวะสถานการณ์ทำให้คลายความวิตกกังวลลงได้ ในห้วงเวลาแห่งความทุกข์นี้

การศึกษานี้ผู้ศึกษาวิจัยได้มีความสนใจในเรื่อง การสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อบรรเทาทุกข์ของชาวบ้าน ในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 : กรณีศึกษาพระนักเผยแผ่ อำเภอลำปาง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นการนำไปสู่การค้นหาคำตอบของคำถามการวิจัย และเพื่อนำผลจากการศึกษาวิจัยที่ได้นี้ ไปใช้ประโยชน์ได้การบรรเทาทุกข์ของประชาชน สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระนักเผยแผ่ ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้าน ในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19
2. เพื่อศึกษาวิธีการสื่อสารและพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ และความรู้สึกที่มีต่อการสื่อสารที่ทำให้ชาวบ้านบรรเทาจากความทุกข์ได้

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนา การสื่อสารพุทธธรรม ของพระนักเผยแผ่ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้าน ในภาวะวิกฤต โควิด-19

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารของพระพุทธเจ้า แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารทางตะวันตก แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารในภาวะวิกฤต การสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ สภาพการดำเนินชีวิตของชาวบ้านใน อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

ขั้นตอนที่ 2 สร้างเครื่องมือในการวิจัย จากกรอบเนื้อหา และในคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธี การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews)

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เรื่อง การสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ เพื่อบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโควิด-19: กรณีศึกษาพระนักเผยแผ่ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการเผยแผ่พุทธธรรม 3 รูป/คน พระนักเผยแผ่ในอำเภอลำดวน 7 รูป และชาวบ้านในอำเภอลำดวน 7 คน โดยทำการสัมภาษณ์ แบบการสนทนาพูดคุยตามธรรมชาติ บันทึกเสียงจัดบันทึกข้อมูล ถ่ายภาพในการทำ การสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การศึกษาวิจัยนี้ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ผู้วิจัยได้นำเนื้อหาจากการรวบรวมมาวิเคราะห์และตีความโดยอาศัยพื้นฐานทางทฤษฎีการสื่อสาร โดยจะมีขั้นตอนการเตรียมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลความหมาย และนำเสนอผลการวิเคราะห์ ซึ่งผู้วิจัยจะต้องเข้าใจความสัมพันธ์ของประเด็นหลักทั้งหมด และทำการตีความหมายของประเด็นหลักให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 6 สรุปผลการศึกษาวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของพระนักเผยแผ่ ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 เป็นการทำหน้าที่เพื่อให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์ชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อน และความทุกข์ยากในด้านต่าง ๆ จากผลกระทบของการระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 สามารถแบ่งแยกออกได้ 2 ด้าน คือ

1.1 บทบาทด้านการเยียวยาจิตใจของชาวบ้าน พระภิกษุสงฆ์ถือว่าเป็นผู้นำทางด้านจิตใจที่สำคัญ จะเห็นได้ว่า ในภาวะวิกฤติทางสังคมต่าง ๆ นั้นพระภิกษุสงฆ์ได้มีบทบาทในการเข้ามาบรรเทาความทุกข์ของผู้คนในสังคม ในสถานการณ์ระบาดของโรคครั้งนี้ พระนักเผยแผ่ที่เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ เข้ามามีบทบาทในการชี้นำให้ผู้คนในสังคมดำเนินชีวิตไปในทิศทางที่ถูกต้อง และมีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินชีวิต โดยพระนักเผยแผ่เป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญในการช่วยเหลือ และเยียวยาทางด้านจิตใจให้ชาวบ้านเป็นอย่างดี โดยการนำเอาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า มาเป็นแนวทางในดำรงชีวิตและเป็นการช่วยบรรเทาความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับชาวบ้านเป็นอย่างดี

1.2 บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ ถือว่าเป็นอีกหนึ่งบทบาทหน้าที่ ที่เกิดขึ้นกับพระนักเผยแผ่ ในช่วงสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 การเข้าไปมีส่วนร่วมในงานสาธารณสงเคราะห์ ร่วมกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน เป็นพระจิตอาสาทำหน้าที่ เพื่อเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน การที่พระนักเผยแผ่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ด้วยการให้ความช่วยเหลือในด้านสถานที่เพื่อใช้เป็นโรงพยาบาลสนาม เป็นสถานที่รองรับคัดกรองผู้ป่วย รวมไปถึงการให้ความช่วยเหลือในส่วนของปัจจัย 4 สิ่งของจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันของชาวบ้าน หรือแม้แต่การช่วยเหลือในการจัดการศพของผู้ที่เสียชีวิตจากการติดเชื้อ ในช่วงสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 นั้น ส่งผลทำให้เป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านที่ไม่เคยเข้าวัดได้มีโอกาสในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับพระนักเผยแผ่ ส่งผลให้พระนักเผยแผ่สามารถที่จะมีโอกาสเข้าถึงชาวบ้านกลุ่มนี้ได้ ช่วยให้งานการเผยแผ่พุทธธรรมนั้นสามารถทำได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า วิธีการสื่อสารของพระนักเผยแผ่ และความรู้สึกลึกซึ้งที่มีต่อการสื่อสาร ที่ให้ชาวบ้านบรรเทาจากความทุกข์ การสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโควิด-19 ตามบทบาทและหน้าที่ของพระนักเผยแผ่นั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจในองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการในการสื่อสารตามทฤษฎีการสื่อสารแบบตะวันตก และหลักการสื่อสารของพระพุทธเจ้า เพื่อนำมาปรับใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อจะเป็นการนำไปสู่การประยุกต์ใช้ให้เกิดวิธีการสื่อสารของพระนักเผยแผ่ ที่เกิดเป็นแนวทางในการสื่อสารพุทธธรรมเพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโควิด-19 และเหมาะสมต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน พระนักเผยแผ่นั้นต้องมีความเข้าใจในองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการสื่อสารตามหลักทฤษฎีการสื่อสารแบบตะวันตกของเดวิด เค. เบอร์โล (David K. Berlo) (David K. Berlo, 1960) ที่มีองค์ประกอบสำคัญ 4 อย่าง คือ ผู้ส่งสาร (S) ข้อมูลข่าวสาร (M) ช่องทางในการสื่อสาร (C) ผู้รับสาร (R) อันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการ

สื่อสาร รวมถึงเข้าใจในหลักการสื่อสารของพระพุทธเจ้า ที่จะทำให้งบรวการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในสถานการณ์ภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 เกิดความสมบูรณ์

ผู้สื่อสาร ในกระบวนการสื่อสารตามหลักทฤษฎีของการสื่อสารแบบตะวันตกและหลักการสื่อสารของพระพุทธเจ้า ได้ให้ความสำคัญในเรื่องทักษะการสื่อสารของผู้สื่อสารว่ามีความสำคัญต่อกระบวนการสื่อสาร จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ต้องการส่งเป็นอย่างดี เป็นผู้ที่มีทักษะในการพูดหรือทักษะในการสื่อสาร ที่ตรงไปตรงมาและมีศิลปะในการสื่อสารที่น่าสนใจ ตามหลักการสื่อสารพุทธธรรมของพระพุทธเจ้า บุคคลที่จะทำหน้าที่ในการสื่อสารพุทธธรรมนั้นจำเป็นจะต้องเป็นบุคคลที่ประกอบไปด้วยสัปปุริสธรรม 7 เป็นผู้ปฏิบัติดี เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการแจกแจงธรรม และถ่ายทอดได้อย่างสมบูรณ์ นอกเหนือจากนี้ถ้าหากผู้เผยแผ่จะต้องเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ และยังเป็นที่ยอมรับของผู้คนในสังคมนั้น ๆ เป็นที่รักที่น่านิยมใส รวมถึงยังเป็นผู้ที่เข้าใจในวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ก็เป็นปัจจัยส่งเสริมให้กระบวนการสื่อสารพุทธธรรม

ด้านสารหรือพุทธธรรม อันเป็นองค์ประกอบสำคัญหนึ่งในกระบวนการสื่อสาร ที่เกี่ยวข้องในเรื่องเนื้อหา สัญลักษณ์ วิธีการ และพุทธธรรม ในกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 เนื้อหาสาระของพุทธธรรมที่จะใช้ในการสื่อสารจะต้องมีความชัดเจน เป็นความจริง เป็นประโยชน์ต่อผู้รับสาร และยังสามารถบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้านเกิดขึ้น ในการเลือกหัวข้อพุทธธรรมที่จะใช้ในการเผยแผ่นั้น จำเป็นจะต้องเป็นธรรมะที่เข้าใจง่ายสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้จริง และเห็นผลช่วยเหลือบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้านได้ โดยพระนักเผยแผ่ต้องคำนึงถึงคุณภาพของสารที่จะสื่อสาร ตามหลักการสื่อสารพุทธธรรมของพระพุทธเจ้าต้องประกอบด้วย สัจจะ คือ เป็นจริง ตถตา คือ เป็นเรื่องแท้เสมอตามสภาพที่แท้จริง กาละ คือ เหมาะสมกับกาลเวลา ปิยะ คือ เป็นเรื่องที่คนชอบ อตถะ คือ เป็นประโยชน์ต่อตนเองต่อผู้อื่นและต่อสังคม (พระศรีธรรมภาณี, 2559) โดยมีหลักพุทธธรรมที่สำคัญ ดังนี้ อริยสัจ 4 คือข้อ ปฏิบัติอันเป็นกลางๆหรือความจริงอันประเสริฐที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ งานประกอบด้วย ทุกข์ คือ สภาพที่ทนได้ยากอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้มีการบีบคั้นอันได้แก่การเกิดการแก่การตายรวมถึงการประสบสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก สมุทัย คือ สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกอย่างแท้จริง นิโรธ คือ ความดับทุกข์ มรรค คือ แนวทางที่จะนำไปสู่ความดับทุกข์ สังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องมือหรือเป็นหลักธรรม 4 ประการ ที่ช่วยประสานให้คนหมู่มากอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเครื่องช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม ทำให้เกิดความรักความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในยามที่เกิดความทุกข์ เป็นหลักธรรมที่ทำให้ทุกคนในสังคมเกิดการร่วมแรงร่วมใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันจะยังความสุขร่มเย็นให้เกิดขึ้นในสังคม สังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ทาน เป็นการให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยสิ่งของ ต่างๆตามกำลังของตนจึงก่อให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคม ปิยวาจา การกล่าวถ้อยคำวาจาที่สุภาพน่าฟังและยังกล่าวเฉพาะถ้อยคำที่เป็นประโยชน์เป็นจริงไม่กล่าวร้ายผู้อื่นเป็นการกล่าวเฉพาะสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์และความสามัคคีในหมู่

คณะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกัน อัตถจริยา การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น การรู้จักการเสียสละไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้งบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่นและสังคมด้วยการใช้ปัญญาในการแก้ไข สมานัตตตา การวางตรงให้เหมาะสมเสมอต้นเสมอปลายมีจิตใจที่มั่นคงไม่หวั่นไหวเปลี่ยนแปลงง่ายคือการดำรงตนไม่ให้ตกไปในความชั่วปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความเสมอภาค พละ 4 ธรรมอันเป็นพลัง อันจะเป็นธรรมที่ทำให้การดำเนินชีวิตของผู้คนเป็นไปด้วยความมั่นใจไม่หวั่นไหวต่อภัยพิบัติที่เกิดขึ้นทุกประการ ประกอบด้วย 1. ปัญญาพละ คือความฉลาดรอบรู้ความเป็นไปของสิ่งต่าง ๆ ทั้งหลายเข้าใจเหตุและปัจจัย แล้วนำความรู้ความเข้าใจนั้นมาใช้ให้ก่อเกิดประโยชน์จากการใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบ 2. วิริยพละ คือ ความขยันหมั่นเพียรเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน จนเกิดความสำเร็จเป็นผู้ที่ไม่มีความย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น รู้จักการใคร่ครวญพิจารณาหาเหตุผล ด้วยการวางแผนแก้ไขจนประสบความสำเร็จ 3. อณวัชพละ คือกำลังแห่งความสุจริต อันประกอบด้วยกายสุจริตวจีสุจริตเจตนาสุจริต จะส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ไม่มีความบกพร่องเสียหาย ส่งผลให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อสังคม 4. สังคหพละ คือ กำลังการสงเคราะห์ อันเป็นการยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ด้วยสามัคคีด้วย

ช่องทางการสื่อสาร กระบวนการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 นั้น ช่องทางที่ใช้ในการสื่อสารพุทธธรรมถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญองค์ประกอบหนึ่งที่พระนักเผยแผ่จะต้องให้ความสำคัญ จึงทำให้ช่องทางการสื่อสารที่พระนักเผยแผ่ใช้ในการสื่อสารพุทธธรรมในยุคปัจจุบันมีรูปแบบที่ทันสมัยขึ้น ในยุคสังคมปัจจุบันที่โลกเทคโนโลยีแห่งการสื่อสารและเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารมีการพัฒนาที่มีความก้าวหน้า จึงทำให้พระนักเผยแผ่ได้เรียนรู้และนำเอาเทคโนโลยีการสื่อสารและเครื่องมือการสื่อสารเรานั้นมาช่วยใช้ในการสื่อสารพุทธธรรม เพื่อความทันสมัย สะดวกสบายและการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหรือชาวบ้านได้มากขึ้น ในโลกสังคมปัจจุบันผู้คนส่วนใหญ่นิยมใช้เครื่องมือสื่อสารที่เรียกว่า แอปพลิเคชัน (Application) ในการติดต่อสื่อสาร คือ แอปพลิเคชัน ที่เรียกว่า Line, Facebook และ YouTube เป็นการช่วยลดระยะเวลาในการติดต่อสื่อสารและยังเป็นช่องทางที่สะดวกสบาย ลดการพบปะกันติดต่อกันโดยตรง จึงพบว่าช่องทางในการสื่อสารนี้ เริ่มได้รับความนิยมจากกลุ่มพระนักเผยแผ่ และชาวบ้านแต่ อย่างไรก็ตามในกลุ่มของพระนักเผยแผ่และชาวบ้านที่มีอายุมากยังมีขีดจำกัดในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ จึงส่งผลให้กระบวนการสื่อสารพุทธธรรมในกลุ่มนี้มีความจำเป็น ที่จะต้องได้รับการพัฒนาต่อไป

ผู้รับสารหรือชาวบ้าน ในกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 ชาวบ้านนั้นถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการสื่อสารในการสื่อสารผู้รับสารมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความพร้อมในการรับการถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่ผู้ส่งสารหรือพระนักเผยแผ่ ได้ถ่ายทอดมา กระบวนการสื่อสารพุทธธรรมจะบรรลุตามเป้าหมายขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีผลต่อขีดจำกัดของชาวบ้านในกระบวนการสื่อสาร ต่าง ๆ คือ ความสามารถด้านทักษะการสื่อสาร รวมไปถึงความพร้อมในการรับสาร ด้านทัศนคติของชาวบ้านที่มีต่อพระนักเผยแผ่ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้าน

เวลาและเครื่องมือการสื่อสารที่ใช้ในกระบวนการสื่อสาร ในการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโควิด-19 พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความพร้อมในการรับสาร ชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนนั้นเป็นผู้ที่มีทักษะการสื่อสารที่ดีเพราะมีพื้นฐานในเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว เป็นบุคคลที่มีทัศนคติที่ดีต่อพระนักเผยแผ่ มีพื้นฐานทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกับพระนักเผยแผ่ รวมถึงมีเวลาและเครื่องมือสื่อสารที่จะช่วยส่งเสริมให้กระบวนการสื่อสารพุทธธรรมนั้น ยกเว้นกลุ่มผู้รับสารที่มีอายุมาก

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 สถาบันศาสนาถือว่ามีความสำคัญต่อศาสนิกชนของแต่ละศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธศาสนานั้น ถือว่าเป็นศาสนาที่มีผู้นับถือจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้กับผู้คนในสังคม ในภาวะวิกฤตทางสังคมที่เกิดขึ้นมานั้น การเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาความทุกข์ให้กับชาวบ้านของพระนักเผยแผ่โดยการนำเอากระบวนการสื่อสารพุทธธรรมมาเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ของพระนักเผยแผ่ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตต่าง ๆ ของสังคม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง จากการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสื่อสารพุทธธรรม พระนักเผยแผ่ และชาวบ้านได้ให้ความเห็นว่า พระนักเผยแผ่ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พุทธธรรมเพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 นั้น พระนักเผยแผ่ควรต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหาของพุทธธรรมของพระพุทธเจ้าอย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง เป็นผู้ที่มีความสามารถในการเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมและตรงกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับชาวบ้าน รวมถึงพระนักเผยแผ่ ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น การพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจของพระนักเผยแผ่ จึงเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพด้านการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 รวมถึงตัวถ้านักเผยแผ่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องศึกษาพัฒนาและทำความเข้าใจ ในกระบวนการเกิดภาวะวิกฤตและการสื่อในภาวะวิกฤต เพื่อนำมาประยุกต์ให้เข้ากับกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 ต่อไป

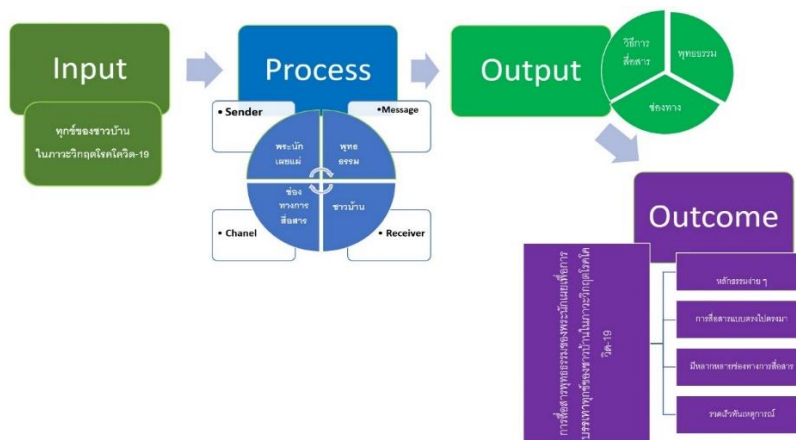
องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ (องค์ความรู้จากผู้วิจัย) คือ จากการศึกษาวิจัย พบว่า การสื่อสารพุทธธรรม เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤต โรคโควิด-19 พบว่า พระนักเผยแผ่ ในอำเภอขามสะแกแสง ควร จะต้องมีความเข้าใจ ในเรื่องของกระบวนการสื่อสาร โดยศึกษาทำความเข้าใจองค์ประกอบของการสื่อสารตามทฤษฎีการสื่อสารของชาวตะวันตก และ การสื่อสารพุทธธรรมของพระพุทธเจ้า นำมาประยุกต์ใช้ในการสื่อสาร เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 จากการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 3 กลุ่ม ได้ผลลัพธ์ คือ วิธีการสื่อสารในภาวะวิกฤต

วารสารพุทธอาเซียนศึกษา ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2568)

นั้น ประกอบด้วยพุทธธรรมที่เหมาะสมกับสถานการณ์ และช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ ภาวะวิกฤต โควิด-19 ทำให้เกิด รูปแบบการสื่อสารแบบใหม่ที่จะต้อง มีคุณลักษณะ 4 ประการ คือ 1. ต้องเป็นการสื่อสาร พุทธธรรมที่ง่ายต่อการเข้าใจ และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง 2. เป็นการสื่อสารที่ตรงไปตรงมา ไม่มีความซับซ้อนในกระบวนการสื่อสาร 3. เป็นการสื่อสารที่รวดเร็วทันต่อสถานการณ์ความเดือดร้อนของชาวบ้าน 4. การเลือกใช้ช่องทางในการสื่อสารจำเป็นจะต้องมีความหลากหลายและทันสมัย เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูล โดยการเลือกใช้ ช่องทางการสื่อสาร ที่นิยม เช่น Line, Facebook หรือ YouTube ดังแผนภูมิภาพ

แผนภูมิภาพ 1. การสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในสถานการณ์ ภาวะวิกฤตโควิด-19

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. พบว่าพระนักเผยแผ่ ในเขตพื้นที่อำเภอขามสะแกแสง ได้เข้ามามีบทบาท ในการเยียวยาความทุกข์ของชาวบ้าน ที่ได้รับผลกระทบ ในสถานการณ์ ของโลกโควิด 19 ที่สำคัญ 2 ด้าน 1 บทบาทหน้าที่ ในการเยียวยา ทางด้านจิตใจ ด้วยการ นำเอา พุทธธรรม ของ พระพุทธเจ้า มาใช้ เป็นเครื่องมือ ในการบรรเทาความทุกข์ ให้กับชาวบ้านในพื้นที่ คลายความทุกข์และความกังวล เสริมสร้างความเข้าใจในหลักความจริงของชีวิตของผู้คนในชุมชน ได้เป็นอย่างดี อันถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่หลัก 2. บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ ถือว่าเป็นอีกบทบาทหน้าที่ของพระนักเผยแผ่ที่เกิดขึ้นในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 โดยการเข้าไปช่วยเหลือช่วยเหลือดูแล และอนุเคราะห์ให้กับผู้คน ชุมชน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในชุมชน เป็นเพราะว่าพระนักเผยแผ่นั้นผู้นำทางจิตวิญญาณ ที่ได้รับการยอมรับจากผู้คนในสังคม สอดคล้องกับพระพุทธดำรัสของพระศาสดาที่ได้บัญญัติให้พระภิกษุสงฆ์

เที่ยวไปสั่งสอนและอนุเคราะห์พุทธบริษัท เพื่อความสงบสุขของหมู่ชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเสกสรรค์ สุขกาม และพระอาจารย์ ดร.ณัฐวัฒน์ ตั้งปฐมวงศ์ (Phra Maha Seksarn Sukkhamo. 2020) (Phra Nattawat Tangpathomwong, Dr. (Yanappo). 2021X

ผลการศึกษาวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. พบว่า วิธีการสื่อสารและพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ และความรู้สึกที่มีต่อการสื่อสารที่ทำให้ชาวบ้านบรรเทาจากความทุกข์ได้วิธีการสื่อสารพุทธธรรม ของพระนักเผยแผ่เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้าน ในภาวะวิกฤตโควิด 19 พระนักเผยแผ่ จะต้องศึกษา ทำความเข้าใจ ในกระบวนการสื่อสาร ที่จะช่วยส่งเสริม ให้การสื่อสาร พุทธธรรม เพื่อบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้าน ในภาวะวิกฤตโลกโควิดจะต้องคำนึงถึง องค์ประกอบที่สำคัญของการสื่อสารทั้งตัวผู้สื่อสาร เนื้อหาสาระของสาร ที่ใช้ในการสื่อสาร ช่องทางในการสื่อสาร และ ผู้รับสาร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร โดยเฉพาะ ในกระบวนการสื่อสาร พุทธธรรม ในภาวะ วิกฤตทางสังคมครั้งนี้ ทั้งนี้ เป็นเพราะ กระบวนการสื่อสาร เพื่อการบรรเทาทุกข์ ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโลกโควิด 19 ถือว่า เป็นกระบวนการสื่อสารที่มีความจำเพาะเจาะจง สอดคล้องกับแนวคิดของบุษบา สุธีธร เรื่องการบริหารการสื่อสารภาวะวิกฤตในโลกที่ผันผวนไม่ชัดเจน ซับซ้อนและคลุมเครือ (Busaba Sutithorn. 2020)

ผลการศึกษาวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3.แนวทางการพัฒนาการสื่อสารพุทธธรรม ของพระนักเผยแผ่ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้าน ในภาวะวิกฤต โควิด-19 นั้นมีความจำเป็นที่จะต้อง เป็นการสื่อสารที่มีการนำเอาเนื้อหาสาระของพุทธธรรม ที่สามารถเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน ตรงไปตรงมา ชาวบ้านสามารถนำไปใช้ และยังเป็น การสื่อสารที่ต้องเป็นการเกิดขึ้นในเวลาที่ยากลำบาก และรวดเร็ว ทันกับสถานการณ์ ภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นในสังคม โดยมีการเลือกช่องทางในการสื่อสารที่ชาวบ้านสามารถเข้าถึง สะดวกรวดเร็ว โดยเฉพาะการนำเอาเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยมาใช้เป็นช่องทางในการเผยแผ่ (Phra Kru Vinai Thon Chakri Srijarumethi Yann , 2016)

บทสรุป

การสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโลกโควิด 19 : กรณีศึกษาพระรัตนเผยแผ่ ในอำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา จากผลการศึกษาวิจัยบทบทหน้าที่ของพระนักเผยแผ่ ในภาวะวิกฤตโลกโควิด-19 พระนักเผยแผ่ มีบทบาทหน้าที่สำคัญ 2 ด้าน คือ ในการเยียวยาทางด้านจิตใจและบทบาทหน้าที่ด้านสาธารณะสงเคราะห์ พระนักเผยแผ่ ที่ทำหน้าที่ในพื้นที่ ต้องมีความรู้ความสามารถ ในกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมเพื่อการบรรเทาทุกข์ ตามทฤษฎีการสื่อสารของชาวตะวันตก ที่ต้องมีคุณสมบัติ ของของผู้ส่งสาร คือเข้าใจในเนื้อหาสาระของพุทธธรรมที่จะใช้ในการสื่อสาร พุทธธรรมที่จะนำมาใช้ในการสื่อสารนั้น ต้องเป็นพุทธธรรมที่ช่วยบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้าน และยังเป็นพุทธธรรมที่ง่ายต่อการเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้จริง มีช่องทางในการสื่อสารที่หลากหลายและทันสมัยในปัจจุบัน และต้องคำนึงถึงขีดความสามารถ และศักยภาพของผู้รับสาร เป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลจากการวิจัยทำให้ได้ข้อเสนอแนะในประเด็นหลัก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1. พบว่า บทบาทหน้าที่หลักของพระนักเผยแผ่พุทธธรรม เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโรคโควิด-19 มี บทบาทหน้าที่ ในการเยียวยาทางด้านจิตใจและ บทบาทหน้าที่ด้านสาธารณสงเคราะห์ ดังนั้นหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ควรนำไปใช้ดำเนินการ อบรมพัฒนาความรู้ในเรื่องบทบาทหน้าที่ของพระนักเผยแผ่พุทธธรรม เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตต่าง ๆ ของสังคม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2. พบว่าการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโควิด-19 พระนักเผยแผ่ต้องมีความเข้าใจหลักการการสื่อสารพุทธธรรมของพระพุทเจ้า ทฤษฎีการสื่อสารของชาวตะวันตก และหลักการสื่อสารในสถานการณ์ภาวะวิกฤต ดังนั้นหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ เพื่อปรับใช้เป็นแนวทางนำไปสู่การพัฒนาการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโควิด-19 อันเป็นประโยชน์แก่ชาวบ้านและงานการเผยแผ่พุทธธรรมของศาสนา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3. พบว่าแนวทางในการเผยแผ่พุทธธรรมเพื่อการบรรเทาทุกข์ ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตโควิด 19 เป็นการสื่อสารพุทธธรรมที่ง่ายต่อการเข้าใจ เป็นการสื่อสารแบบตรงไปตรงมา มีหลากหลายช่องทางในการสื่อสาร และ มีความรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ดังนั้นหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ควรนำไปใช้ดำเนินการ เป็นรูปแบบพัฒนาการสื่อสารของพระนักเผยแผ่ในการบรรเทาความทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตต่าง ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับ

2.1 ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการสื่อสารพุทธธรรมของพระนักเผยแผ่เพื่อการบรรเทาทุกข์ของชาวบ้านในภาวะวิกฤตทางสังคมในรูปแบบอื่น

บรรณานุกรม

- Bangkok Business. “What is the 'New Normal'? How COVID-19 Pushes Us Towards a 'New Normal Life’”. [Online]. Retrieved: <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/882508>.
- Busaba Sutithorn. (2020). Crisis Communication Management in an Unclear, Complex, and Ambiguous World. Journal of Administrators, Vol. 40, No. 2 (July-December).
- David K. Berlo. (1960). The Process of Communication: An Introduction to Theory and Practice. (New York: holt, Rinehart and Winston)

วารสารพุทธอาเซียนศึกษา ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม -มิถุนายน 2568)

Buddhist ASEAN Studies Journal (BASJ) Vol. 10 No. 1 (January-June 2025)

- National Health Commission Office. **“The Monk Constitution: Uniting the Power of the Sangha to Fight the COVID-19 Crisis”**. [Online]. Retrieved: <https://www.nationalhealth.or.th/en/node/1381>.
- Norapan Thongchueam. **COVID-19: When a Physical Pandemic Affects the Mind**. [Online]. Retrieved: <https://thestandard.co/covid-19-physical-disease-impact-mental-health/>
- Parliament Library. **Emergency Decree on Public Administration in Emergency Situations B.E. 2005**. [Online]. Retrieved: <https://library.parliament.go.th/th/radioscript/filterby/2563>.
- Phra Kru Vinai Thon Chakri Srijarumethi Yann, Sanya Kenaphumi, Wittaya Charoensri. (2016). **The Role of Thai Monks in the Globalized Society**. Santi-Science Review Journal, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Vol. 4, No. 1 (January-June).
- Phra Maha Seksarn Sukkhamo, Phra Maha Sunan Sunno, Phra Palad Rapin Phutthisarro. (2020). **Innovation in the Dissemination of Buddhism by the Sangha of Udon Thani Province**. Santi-Science Review Journal, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Vol. 8, No. 4, (July-August).
- Phra Nattawat Tangpathomwong, Dr. (Yanappo). (2021). **Communication in Crisis Situations of the Impact from New Virus Strains: The Role of Buddhism**. Journal of Business Administration and Arts, Rajamangala University of Technology Lanna. Vol. 9, No.1 (January-June).
- Phrasredhammaphanee (Wullap Govilo / Horawichit). (2016). **The Development of Sermons by the Buddha and His Disciples: A Case Study of the Sermons at Wat Prayurawongsawas**. Doctoral Thesis in Buddhist Studies. (Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University)
- Sanya Rattanasoi. **Matichon Online**. **“The Paradox of Power in the World of Wuga”**. [Online]. Retrieved: https://www.matichon.co.th/newsroom-analysis/news_977635.